

De wetenschap van spiritualiteit

– Ianthe Hoskins

*‘...Aarde en maan en zon
Al wat is, geweest is of wat de tijd ooit zal oogsten
Beweegt zich slechts weer naar huis,
nadat het machtige werk gedaan is,
Het vele naar het eeuwig Ene.’
(Clifford Bax, *The Meaning of Man*)*

Zonder in historische details te treden die ruimschoots elders vastgelegd zijn, kan men stellen dat bepaalde gedachtenstromen, merkbaar in de huidige wereld, in hun oorsprong of hun brede ontwikkeling zijn te herleiden als afkomstig uit de theosofische beweging.

Dit artikel is gebaseerd op de Blavatsky- lezing, gehouden tijdens de jaarlijkse conventie van de Theosophical Society in Engeland op 28 mei 1950, in de Besant Hall, Gloucester Place 50 te Londen.

De overeenkomsten tussen de grote wereldreligies zijn onder ontwikkelde mensen algemeen bekend geworden; de leer van reïncarnatie is een geaccepteerd thema in de westerse literatuur; het probleem van overleven is overgegaan van het gebied van populair bijgeloof naar dat van academisch onderzoek; symboliek, astrologie, telepathie en spirituele genezing worden allemaal serieus bestudeerd en er bestaat daar inmiddels een significante hoeveelheid literatuur over; de westerse lezer kan nu direct toegang krijgen tot het oosterse gedachtengoed door de vertalingen van vele heilige en filosofische teksten en de commentaren erop.

Bovendien hebben individuele theosofen belangrijke bijdragen geleverd aan de vooruitgang op allerlei gebieden zoals religie, wetenschap, kunst, literatuur, onderwijs, politiek en menselijk welzijn. Het theosofisch gedachtengoed heeft tot zulke diverse uitdrukkingsvormen geleid, dat we gemakkelijk de beginselen uit het oog

kunnen verliezen waaraan zij trachten uitdrukking te geven. Hoewel wij kunnen profiteren van en inspiratie opdoen uit het terugkijken op het verleden, is het van het grootste belang dat wij voortdurend verder kijken dan het oppervlakkige en voorbijgaande naar de essentiële elementen van het theosofisch systeem.

Altijd komt het principe van eenheid tevoorschijn met een indringendheid die voldoende aangeeft hoe wezenlijk het is.

In dit fascinerende labyrint, waarin ieder van de vele paden belooft ons te leiden naar het hart van het levensmysterie, hoeven wij ons niet te verbazen als verbijstering de boventoon voert en de clou verloren gaat. Toch is er, van de vele leringen die door de theosofische beweging opnieuw geformuleerd zijn, één die, wanneer de verdraaiende fascinatie van andere waarheden doorzien is, prominent tevoorschijn komt als de ene essentiële waarheid van de theosofie. Zij is tegelijkertijd de basis van elke leerstelling, de sleutel tot elk probleem, de rechtvaardiging voor en het doel van elke zoektocht naar Waarheid. Zonder haar worden alle andere leringen alleen maar speeltjes van het denkvermogen, betekenisloze en onsamenvangende fragmenten van een patroon dat zijn terugkerend thema kwijt is. Door haar wordt ieder feit belicht en betekenisvol, en wordt de chaos van geïsoleerde beetjes kennis tot een patroon van geordende schoonheid. *Het is de leer van de Eenheid van alle Leven.* Waarheen de leerling zich ook wendt op zoek naar een aanwijzing met betrek-

king tot de betekenis van het bestaan, altijd komt het principe van eenheid tevoorschijn met een indringendheid die voldoende aangeeft hoe wezenlijk het is. Het doordringt de geschriften van de grote religies; het is het centrale thema van de mystiek, zijn aanwezigheid wordt steeds meer geopenbaard in de ontdekkingen van de wetenschap. Eenheid, zo wordt verklaard, bestaat er in het begin, want het is een axiomatisch kenmerk van het Absolute, 'het Ene Leven, zonder een tweede'. Eenheid wordt gezien als de verbindende kracht tussen de eindeloze veelheid van vormen die gemanifesteerd zijn. Eenheid wordt gezien als het doel waarin alle diversiteit zal oplossen.

Als de uiteenzetting van de theosofie een getrouwe weergave vormt van de aloude traditie, móet zij wel de eenheid van leven uitdragen als haar centrale en blijvende boodschap. Dus treften we die lering aan in *De Geheime Leer*, samengevat in de volgende bewoordingen: *'De esoterische filosofie leert dat alles leeft en bewust is, maar niet dat al het leven en bewustzijn lijkt op dat van menselijke of zelfs dierlijke wezens. Wij beschouwen het leven als 'de ene bestaansvorm', die zich manifesteert in wat stof wordt genoemd of, zoals bij de mens, in wat wij geest, ziel en stof noemen, die wij ten onrechte scheiden. De stof is op dit bestaansgebied het voertuig voor de manifestatie van de ziel, en de ziel is op een hoger gebied het voertuig voor de manifestatie van de geest; deze drie vormen een drie-eenheid die wordt samengevat in het leven, dat ze alle doordringt.'* (I, p.79)

Wanneer de theosofische leerling zo dwingend geconfronteerd wordt met de eenheid van het Zelf, voelt hij zich misschien ongemerkt genoopt lippen dienst te bewijzen aan de lering van

Eenheid, waarbij hij de verklaring van de Aloude Wijsheid laat weerklinken in de zin: *Het Zelf is Een: ik ben DAT.*

Voor hoeveel mensen is dit instemmen met het credo van het Ene echter meer dan een mechanisch instemmen, uit respect voor de superieure wijsheid van een aanvaarde autoriteit? Is het voor velen van ons zelfs wel een reële bewuste ervaring dan het feit dat de aarde om de zon draait of het feit dat concrete voorwerpen, zoals wetenschappers ons verzekerd hebben, niets anders zijn dan onsubstantiële straling?

Wij herhalen met onze lippen de beweringen die door wetenschappers gedaan zijn, maar van binnen blijven wij er van overtuigd dat onze stoelen solide en plaatsgebonden zijn, niet zoals Galileo, die naar buiten toe zijn geloof in de beweging van de aarde herriep, terwijl hij tegen zichzelf zei: 'en toch beweegt zij.' Als leken accepteren wij de feiten van de wetenschap zonder kennis ervan of ervaring ermee, op gezag van deskundigen. Als gevolg daarvan is ons geloof erin grotendeels steriel en mist zij overtuigingskracht. Op soortgelijke wijze moeten we toegeven dat de meerderheid van de mensheid zich normaliter helemaal niet bewust is van het feit van eenheid. Terwijl wij misschien met onze lippen herhalen dat het Zelf Eén is, bevestigt een mentale gereserveerdheid het feit van anderszijn en afgescheidenheid.

De ervaring van afgescheidenheid is een essentiële voorbereiding voor het besef van eenheid. Waar absolute eenheid heerst, is er geen gevoel van 'ander' en dus geen gevoel van 'ik'; dientengevolge kan er geen bewustzijn van eenheid zijn. De vonk van zelfbewustzijn kan alleen geslagen worden tussen het staal van het Zelf en de vuursteen

van het niet Zelf, vandaar de noodzaak tot dualiteit, de oppositie van twee polen, als voorbereiding op het ontwaken van zelfbewustzijn.

Zoals het individu *zich pas bewust wordt van zichzelf in de maatschappij en door het kennen van anderen zoals hijzelf*,¹ zo krijgt het bewustzijn pas betekenis naarmate het afgescheiden is van zijn invloedssfeer. Maar de toestand van afgescheidenheid is niet meer dan een middel tot een doel. Als dat doel eenmaal bereikt is, moet het middel weggedaan worden, anders wordt het een last en een belemmering op weg naar verdere ontwikkeling.

Krishnamurti zei: *Het doel van het leven is het afgescheiden zelf, dat begon als een individuele vonk, kwijt te raken, en wanneer u dat heeft gedaan, dan heeft zich de Waarheid binnenin u gevestigd en wordt u deel van de Waarheid, en bent uzelf de Waarheid*.²

De hele mensheid is in meerdere of mindere mate betrokken bij het probleem van afgescheidenheid en aangezien afgescheidenheid en lijden onvermijdelijk samengaan, is de mens wanhopig op zoek naar een oplossing voor dat probleem. Nu richt de theosofie, de Wijsheid van het Ene, zijn aandacht onder de oppervlakte van exoterische wetten en leringen op die waarheid die wel het 'geheim van de eeuwen' genoemd is, namelijk de waarheid dat het Leven Een is: 'U bent DAT'. Het biedt zijn zoekende geest het verenigde beeld van een Plan, dat tegelijkertijd de oorzaak, het doel en de methode van de reis van de mensheid aangeeft.

Theosofie is al vele malen gedefinieerd, maar aangezien geen enkele definitie uitputtend is, mogen wij er vrijelijk nog één aan toevoegen en spreken over de 'wetenschap van spiritualiteit'. Ten eerste moet theosofie, om haar

claim te rechtvaardigen als een wetenschap te worden beschouwd, zich laten zien als een systeem van kennis met bepaalde erkende karakteristieken, namelijk een werkgebied, een hoeveelheid gegevens en een methode. Als een systeem van kennis, is theosofie de bewaarplaats van die drie grote waarheden *die absoluut zijn en niet verloren kunnen gaan, maar die toch onuitsproken kunnen blijven omdat er geen woorden voor zijn*³, namelijk het feit van het bestaan van Eén Goddelijk Principe dat aan alle dingen ten grondslag ligt. Dit is het feit van de goddelijkheid en de daaruit voortvloeiende onsterfelijkheid van de menselijke geest en het feit van de alomtegenwoordigheid van wetten en rechtvaardigheid. Het werkgebied van theosofie is zo groot als het leven; het omvat alle vormen, alle tijden, alle processen, en de geest die erbij betrokken is. De hoeveelheid gegevens ervan bestaat niet alleen uit die traditionele leringen over de mens en het universum die behouden zijn gebleven uit aloude tijden, maar uit alle opeenvolgende ontdekkingen van waarheid, in elke afdeling van menselijke activiteit. Hiermee wordt het oorspronkelijke kader voortdurend verder ontwikkeld en uitgebreid.

De methode van theosofie is de nauwkeurigste en meest veeleisende van alle wetenschappelijke technieken, want het is niets anders dan de ontwikkeling binnen de mens zelf van de vermogens van rechtstreekse waarneming op ieder zijnsniveau. Nu is spiritualiteit, strikt genomen, hetgene dat betrekking heeft op de geest. Maar geest is leven en leven is één. Daarom wordt ware spiritualiteit gezien als 'het zelfbewuste van het Zelf, de realisatie van het Ene in het vele, van het Leven in

de vormen'. Als mystiek correct gedefinieerd is als de kunst van de eenwording met de werkelijkheid, kan theosofie er aanspraak op maken de wetenschap te zijn van eenheid met de realiteit, hetgeen de wetenschap van spiritualiteit is.

Men kan echter staande houden dat ware wetenschap de kennis is die uitnodigt om toegepast te worden. Als dat zo is, dan is de aanspraak die theosofie maakt op de titel wetenschap ruimschoots gerechtvaardigd, want door de mens het idee voor te leggen van een Plan achter het universum, biedt het alle mensen de middelen om deel te hebben aan het Plan en om kennis in handelen om te zetten. Want kennis van het Plan is wetskennis en wetskennis geeft de macht die ook te gebruiken. Wanneer nu de mens bewust deelneemt aan dit proces, zet hij de polsslagen van de evolutie als het ware om van een rekenkundige naar een meetkundige rij. Zijn kennis van het Plan stelt hem in staat om een stuk af te snijden van de weg naar de oplossing van het probleem van afgescheidenheid, en om de inspannende weg van vallen en opstaan met de bijkomende pijn te omzeilen.

Er is wel gesuggereerd dat het doel van een carrièrereïning is 'het verkleinen van de onhandigheidscoëfficiënt'. Hetzelfde doel wordt bereikt door de studie van het Plan van evolutie en de wetten waarmee dit werkt. Want door het verhelderen van de aard van de illusie die de menselijke waarneming beperkt, geeft theosofie onmiddellijk het vermogen om te overwinnen. Door de aard van het werk vast te stellen dat gedaan moet worden door het leven op de reis door veelheid, bespoedigt dit de voltooiing ervan.

De illusie is afgescheidenheid. Het werk is de vernietiging van die illusie. Aangezien de kern van het probleem in de mens ligt, in de identificatie van zijn bewustzijn met de persoonlijkheid (het instrument waardoor zelfbewustzijn bereikt wordt) is zijn essentiële taak niets minder dan de vernietiging van de persoonlijkheid. Totdat hij weet dat het leven in hem, dat het Zelf is, onafhankelijk is van welke van zijn tijdelijke associaties maar ook, heeft hij de illusie van afgescheidenheid niet overwonnen. De persoonlijkheid is de belichaming, de apotheose, van de grote ketterij. De bestudeerder van spiritualiteit wordt dus in diverse termen, maar met een eenduidige boodschap, herhaaldelijk gewaarschuwd over de noodzaak om het persoonlijk leven volledig los te laten, als voorwaarde tot het realiseren van het leven van de geest.

Zolang de mens zich vastklampt aan zijn persoonlijk leven en zijn eigen belangen stelt boven die van anderen, ontkent hij de eenheid van leven. Waar het Zelf erkend wordt als het Ene, zijn iemands belangen namelijk in gelijke mate de belangen van ieder ander. Daarom is het liefhebben van onze naaste als onszelf de enige manier van leven die consistent is met het erkennen van eenheid. Daarom is liefde, het gevoel van volmaakte identificatie met een ander, het vervullen van de wet. Het leven van spiritualiteit is het leven dat geleefd wordt alsof eenheid een feit is.

Is het mogelijk om in een paar woorden uit te leggen wat de praktische uitkomst is van een studie in de wetenschap van spiritualiteit? In alles wat het persoonlijk leven betreft is er niet

meer nodig dan de aanwijzing te volgen die gegeven wordt in *Aan de voeten van de Meester*: precies te doen wat er gezegd wordt, te leven alsof eenheid een feit is en onze broeder lief te hebben als onszelf.

H.P. Blavatsky schrijft in *De Sleutel tot de Theosofie*: *Als u mij vraagt hoe wij theosofische plicht praktisch verstaan en met het oog op karma, kan ik u antwoorden dat het onze plicht is om zonder morren tot de laatste druppel op te drinken wat de levensbeker voor ons inhoudt, om de rozen van het leven alleen te plukken voor de geur die zij aan anderen kunnen afgeven, en zelf slechts tevreden te zijn met de doornen, als van die geur niet kan worden genoten zonder iemand anders ervan te beroven*⁴.

De wetenschap van de spiritualiteit maakt zowel de problemen van het menselijk leven begrijpelijk, alsook de pogingen van individuen en groepen om een bevredigende oplossing ervoor te vinden. De aloude wijsheid stelt dat het Leven Eén is, maar de mens, in de vallei van de schaduw, ziet alleen veelheid en gaat van dood naar dood. In afgescheidenheid en pijn raapt hij de vrucht van de individualiteit; alleen door verzaking en liefde zal hij de Wijsheid van het Zelf kunnen verzamelen.

Noten:

1. Sean Aqai, *The Evolution of Religion*, Vol I, p.231
2. Mark P. Shea, *By What Authority?*
3. C.W. Leadbeater, *An Outline of Theosophy*, p. 15
4. H.P. Blavatsky, *De Sleutel tot de Theosofie*, p. 213.

Uit: *Insight*, januari/februari 2002
Vertaling: A.M.I.